

N. Akmal AYYUBİ

Institute of Islamic Studies, Aligarh Muslim University

Aligarh (U.P) INDIA

Çeviren: Nejat KAYMAZ

HİNDİSTAN TÜRKLERE NELER BORÇLUDUR?

Ankara Üniv. D. T. C. Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi
Cilt II., Sayı 2-3 den ayrıbasım

1 9 6 4

HİNDİSTAN TÜRKLERE NELER BORÇLUDUR?*

N. Akmal AYYUBİ

Institute of Islamic Studies, Aligarh Muslim University
Aligarh (U.P.) INDIA

Çeviren: Nejat KAYMAZ

Türk aleminde inkişaf etmiş olan medeniyet ve kültür, insan oğlunun yaratmış olduğu en ileri ve en yüksek medeniyet ve kültürler arasında yer alır. Tohumları Türkistan'da atılmış olan bu medeniyet, Hindistan'da olduğu kadar, bütün Batı Asya'yı, Kuzey Afrika'yı ve yer yer Avrupa'yı kaplayan muazzam bir sahada filiz vererek gelişti. Bu gelişme olurken, Türk medeniyeti, dünyanın eski ve çağdaş medeniyetlerinden muktedir olabildiği her şeyi aldı ve kendi bünyesinde mezcetti. Milâdî XI. yüzyıl başlarında, dünyanın en kuvvetli ve aydın milletlerinden biri olarak ortaya çıkmış bulunan Türkler, XVI. yüzyılda çeşitli ilim sahalarındaki başarılarının mahsullerini Avrupa'ya ve başka memleketlere yaydılar. Bununla beraber, takriben XVII. yüzyılda Türk cemiyetinde bir inhitat devri başladı ve XVIII. yüzyıl ile beraber Türkler üstünlüklerini kaybettiler.

Türk-Hint münasebetleri hakkındaki her çalışmanın, Türk tarihinin bu devri üzerinde, diğer bütün devirlerden daha fazla bir ehemmiyetle durması gerekir. XIX. yüzyıl başlangıcında vukubulan rönesansla beraber, politik şuur, Türk halkının kafasında yegâne hakim unsur olmuş ve hayat ve faaliyetlerinin bütün safahatını kaplamıştı. Biz Hindistan'da, aşağı yukarı son bir asır içinde Türkiye'de vukubulmuş olan entellektüel rönesans, dini reformasyon ve siyasi tahavvüllere ait mühim devirleri yakından takip ettik. Gerçekte emperyalizmin hakimiyeti altında bulunan her iki toplum için de, kurtuluş ve

* 23-III-1965 tarihinde Fakültemiz Hamid Salonunda verilmiş olan İngilizce konferansın tercümesidir.

bağımsızlık mücadelesi yaparken, birbirlerine karşılıklı bir sempati ve yardım göstermiş olmalarından başka birşey bekliyemeyiz. Çünkü iki toplumun da içinde bulunduğu durum, bundan fazlasını yapabilemeğe elverişli değildi. Ne Türkler, ne de Hintliler eski başarıları ile kıyas edilebilecek derecede önemli bir ilerleme kaydettiler. Bundan dolayı, modern devirlerde Türklerin Hindistan'a yapmış olduğu yardım, başlıca, sevgi ve rehberlik şeklinde olmuştur. Böyle olmakla beraber, 1947 denberi Türk-Hint münasebetlerinde yeni bir fasıl açılmış, Hindistan'ın münasebet sahası büyük ölçüde genişlemiş ve her iki toplumun bütün hayat safhalarını içine almış bulunmaktadır. Şimdi, her iki millet de diğerine elinden geleni verebilmekte serbest bulunduğu böyle bir devirde, sanırız ki, artık geçmişi enine boyuna mütalâa etmek mümkündür.

Hatıra şöyle bir soru gelebilir: Türkler Hindistan'a elle tutulur ne vermişlerdir? Bizim bu soruya cevabımız şu olacaktır: Türkler Hindistan'a karşı daimi bir sevgi ve sempati hissi ile dolu buldukları halde, kendilerinde bulunan her şeyin en iyisini verdiler; öyle ki, Türklerin Hindistan'ın kültürel mirası üzerindeki etkileri geniş bir alanı kapsar. Hindistan'a, evvelce bilinmeyen bir hükümet sistemi ve idarî yeterlik müessesesi kazandıran Türklerdir; entelektüel, edebi ve manevi faaliyetlerin kapısını açanlar Türklerdir; dini taassup ve sosyal eşitsizlik Türkler zamanında sona ermiş ve halk ilk defa olarak onlar zamanında dîni adetlerini yerine getirmek ve hayatlarını kendi inanç ve fikirlerine göre idame ettirmek için tam bir serbestiye malik olmuştur. Bu sebeple, Türk medeniyeti Hindistan üzerinde, bizim Hint tarihinin orta devri için, doğrudan doğruya bir etkiye sahiptir. Bununla beraber, yeni zamanlarda Türkiye'nin Hindistan'a etkileri dolayısıyla olmuştur ki, Kemal Atatürk tarafından Türkiye'de muvaffakiyetle kurulmuş ve Hindistan da dahil, Asya milletlerine intikal etmiş bulunan bir modern lâik devlet fikri bunlar arasındadır. Türkiye'deki genç Türkler hareketinin de, keza, Hindistan'ın bağımsızlığı ve bundan da fazla, Hindistan Müslümanlarının siyasi, sosyal ve dini hayat görüşleri üzerinde, ya doğrudan doğruya, veya dolayısıyla etkisi oldu. Hindistan'daki, Hilâfet müessesesi ile ilgili hareket, sırf Hindistan'ın Türk halkına karşı olan sevgisinin bir neticesi idi. Bu hareket, Hint Müslümanlarının bu müesseseye karşı duydukları arzunun bir ifadesi, fakat aynı zamanda, Milliyetçi Müslümanların Hindistan'ın istiklâli için, bilhassa Ali biraderlerin (Muhammed Ali ve Şevket Ali) önderliği

altında yapmış oldukları mücadelenin bir karakteristiği idi. Kemal Atatürk'ün dinamik şahsiyeti, Hint Müslümanlarının fikirlerine ışık tutmuş ve fiilen başarılan şey az da olsa, onlara dinî ve sosyal meselelerin çözüm yollarını göstermiş idi.

Erken Ortaçağda, Türkler vasıtası ile Hindistan'a geçmiş olan en mühim şey, demokrasi, eşitlik, tek Tanrı ve (Hadis'ten çıkan) kanunlar getiren İslâmiyet olmuştur. Şüphe yok ki, Müslümanlık Güney Hindistan'daki Kerala sahiline Arap tüccarları vasıtası ile gelmişti. Bölünmemiş Hindistan'ın Sind eyaleti de, keza daha VIII. yüzyılda Arapların yayılmaları sırasında onlar tarafından ilhak edilmişti. Fakat her iki yerde de bu tesirler tecrit edilmiş bir şekilde kaldı. Siyasi görüşten, Arapların Sind fütuhâtı, İslâm tarihinde olduğu gibi Hindistan tarihi bakımından da ehemmiyetsiz bir hadisedir. İslâmiyetin Hindistan'a daha kuvvetli olarak girmesi, Peygamberin yaşadığı devirden ve büyük Arap yayılma hareketinin sona ermesinden beşyüz küsur sene sonra, XII. yüzyılda, Türkler vasıtası ile olmuştur. Bu defa İslâmiyet, aşağı yukarı sekiz asır, Hindistan'ın hayat ve düşünce tarzını, -özellikle Kuzey Hindistan'da- derin bir şekilde tadil etmiş ve Hint medeniyeti sentezleri içine yeni unsurlar katmıştır. Hindistan'da Türk hanedanlar kurmuş olan Orta Asya Türkleri, şüphe yok ki, İslâmiyetin baş rol oynayan mümessilleri idiler; fakat onların Arap kültürünü temsil etmek gibi bir iddiaları yoktu. İslâmiyetin hukuk, teoloji ve içtimaî bakımdan tatbikatı bir tarafa bırakılacak olursa, bir dereceye kadar Delhi Türk Sultanları kültürünün Türk kültürü olduğu ileri sürülebilir. Zahirüddin Babür tarafından -Hintlilerin yanlış olarak Moğol dedikleri- yeni bir Türk sülâlesinin kurulması ile, Türk kültürü Hindistan'da yeniden gelişti. Bununla beraber, Babür ve halefleri, Delhi tahtı üzerinde, Arap ve Fars kültürünün tesiri altında kaldılar ve bir dereceye kadar Hintlileştiler; fakat, kendilerinin asıl kültürleri Türk kültürü idi ve bu kültüre ait kisveyi çıkarıp atamadılar. Şu da aynı ölçüde bir gerçektir ki, o sırada Arapça, Mollalar ve diğer bilginler tarafından din, teoloji ve hukuk maksatları için tahsil ediliyordu: fakat Arap medeniyetinin Hindistan üzerindeki tesiri azdı veya bu tesir doğrudan doğruya değil idi. Biz Türk kültürünün bu tesirlerini, yalnız Delhi ve Luknov gibi eski iskân merkezlerinde değil, fakat birçok sahalarda ve bilhassa Türkçe bir ad taşıyan Ordu edebiyatının bünyesinde ve çeşnisinde el'an müşahede edebiliriz. Bugün dahi, Güney Hindistan'ın bazı kısımlarında İslâm dinine mensup

olanlara Müslüman yerine “Türk oğlu” denildiğini ve konuştukları Ordu dilinin “Türklerin dili=Turka-Mata” diye maruf olduğunu öğrenmekle umarız ki bir hayli hayrete düşeceksiniz.

Fakat Türklerin Hindistan’a vermiş olduğu en önemli şey, -Yunan, Bizans, Arap, Roma, İran, Çin ve bu arada Hindistan gibiçeşitli kaynaklardan toplamış buldukları ilim ve teknik bilgiler idi. İhtimal, ne Çin, ne de Yunanlılar, Araplar ve Romalılar Hindistan’a ilmî ve teknik bilgi yolu ile, Türklerin vermiş oldukları kadar çok şey vermiş ve getirmişlerdir. Bu sıralarda Arap ve Fars dilleri, o zamanki hemen bütün dünyanın en zengin ve en kıymetli bilgilerini bünyelerinde toplamış bulunuyorlardı. Bu diller bir pencere vazifesi görüyorlardı; öyle bir pencere ki, bir kimse ondan baktığı zaman dış dünyayı görüp anlayabilir ve zamanın ilmi ve teknik bilgilerini elde edebilirdi. Onlar, yeni zamanlarda İngilizce, Fransızca ve Rusça’nın gördüğü işi görüyorlardı. Türkler Hindistan’a geldikleri zaman, Arap bilgi ve ilim hazinelerini de beraberlerinde getirdiler. Bütün Timurular devri boyunca, Arap öğretim ve eğitim sistemleri Hindistan’da cari idi, ve hemen hemen hepsi ilâhiyatla ve fen ile ilgili olan temel metinler, tıpkı Osmanlı İmparatorluğunda olduğu gibi, Arapça idi. Hasılı, bu eğitim sistemini Hindistan’a verenler Türkler olmuştur. Astronomi, matematik, kimya, tıp, coğrafya ve başka birçok mevzulardaki bilgileri, Türklerin Hintli şakirtlerine vermiş oldukları şeyler teşkil eder, Bu eğitim modern zamanlara kadar devam edip gelmiştir. Babür’ün, Ekber’in, ve Şâhıcihân’ın kütüphanelerinin raflarını süslemiş bulunan ve hususi kolleksiyonlarda hıfzedilmiş olan binlerce yazma eser, Yunan, Arap, Türk ve Hind’e ait zengin bilgi mirasından bize kalan hisseyi teşkil eder. Türkler’in Hindistan’a vermiş oldukları hediyenin en güzel elle tutulur misali tababet ilminde veya bugün bizim söylediğimiz tarzda *unani tıbb* (Yunan tıbbı) de görülür. Bu tababet bugün Hindistan’da, beşyüz yıl önce olduğu kadar populerdir ve tatbikatında aynı derecede caridir. Zıt tedavi usulü (allopathy) ile aynı kaynaktan neş’et eden ve Hipokrat ve Galen’in yazdığı şeylere dayanan *tıbb*, bir devre kadar, bir ilim olarak gelişti ve sonra geriledi ve olduğu yerde kaldı. Öte tarafta, zıt tedavi usulü (allopathy) Avrupa’da inkişaf etti; bugün de bütün dünyada olağanüstü bir ilerleme kaydetmektedir. Bugünün Türkleri Hindistan’da, Yunan tababetinin el’an tatbik edilmekte olması karşısında hayrete düşecek ve: Acaib! diyeceklerdir. Fakat hakikat budur; ve bu ilmin bugünkü şekli ile devam

edip gitmesinin baş sebebi, ucuz olması ve kütüphaneler için kolaylıkla kullanılabilmesidir.

Hatıra sık sık şöyle bir sual gelir: Şayet Ortaçağ Hindistan'ında ilimler böyle halka mal olmuş ve Mouryan ve Gupta devrinde ve hatta daha sonra, Hindistan'ın felsefî ve ilmî başarıları için temel teşkil etmiş idi ise, o halde nasıl olmuş da Hindistan'da Avrupa'nın yapmış olduğuna mümasil bir entellektüel rönesans ve endüstriyel devrimsel devrimler vukubulmamıştır? Nihayet Avrupa'nın da Ortaçağdaki bilgilerinin kaynağı, ya Yunan veya Arap ve Türk idi. Bu husus tarihçiler tarafından ve bilhassa ilim tarihçileri tarafından tetkik edilmeğe değer bir meseledir. Bununla beraber, İslâm ilâhiyatında doğmatizmin zuhuru dolayısı ile, ilmî tedrise bilhassa Yunan felsefesine karşı düşmanca bir tutumun inkişaf etmesi, Avrupa'daki gibi devrimlerin vukubulmaması için bir sebep olabilir. Tarihimizde Türklerin hakim olduğu devir boyunca Hindistan'da bu hal sürüp gitti. Sünnîlik ile ilmî terakki arasındaki mücadeleye galibiyet birincide kaldı. İkinci bir sebep, hiç olmazsa Keşmir Panditlerinden bildiğimiz gibi, Hintlilerin, pek muhtemel olarak, yabancı bilgiye karşı olan kayıtsızca tutumları idi. Bu hususa Bîrûnî tarafından da hayli acı bir şekilde temas edilir. Bir üçüncü sebep, Timurlular Hindistan'ının feodal karakterli olmasıdır; bu sırada bir ilmî terakki meselesi, bilhassa *Molla*'nın düşmanca bir tavır takındığı zaman, mevzu bahis değildi. Hükümet hazineleri arazi gelirleri ile dolduruldu; bundan dolayı da, muasır Avrupa'nın fen ve sanâyi sahalarında yapmış olduğu ilerlemelerden bir şey öğrenmeğe ihtiyaç duyulmadı.

Türklerin Hindistan'a yaptığı ikinci mühim yardım dil sahasında idi. Hindistan'a gelip hakimiyet kurmuş olan Türkler, Farsça ve hatta Arapça'yı iyi biliyorlardı, fakat kendi konuşma dilleri, gelişmiş şekilleriyle, üslûbunun kuvvetiyle ve güzelliği ile Türkçe idi. Bu dil, yalnız Hindistan dilleri üzerinde derin bir tesir bırakmakla kalmadı, fakat aynı zamanda, sonradan Ordu adı verilen yeni bir dil yarattı. Türkçe'nin doğrudan doğruya ismi Türkçe olan Ordu dili üzerinde silinmez bir damga bırakmış olduğuna işaret etmek, Türkologlar tarafından enteresan bulunacaktır. Bu husus, yalnız Türk menşinden gelen yüzlerce kelime için değil, fakat, hatta doğrudan doğruya dilin yapısı için varittir: Bir dilden diğerine, kelime kelime ve en edebî bir şekilde yapılmış bir tercüme, onu en fasih haline irca eder. Tarihî şart-

lar bakımından Farsça'nın tesirinin çok daha büyük olmuş bulunması gerektiği halde, Ordu dilinin Farsça'dan ziyade Türkçe olması daha dikkate şayan bir hadisedir. Türkçe Ordu dilinden başka, Sindî, Guceratî, Bengalî ve Malaya dili ve hatta Telugu ve Tamil gibi diğer Hint dillerinin de zenginleşmesinde âmil olmuştur; o dereceye kadar ki, Pencap, Keşmir ve Sind dilleri Türkçe'nin o zamanki yazı şeklini tamamen kabul etmiştir. Hindistan'ın sahil bölgelerinde ve Sind'de Arap tesirlerinin izlerine rastlandığı doğrudur; fakat, Kuzey ve Merkezî Hindistan'ın geri kalan kısımları kat'î şekilde Türk olan ve bir dereceye kadar Arap ve Fars kültürünün izlerini taşıyan Orta Asya halkının derin surette tesiri altında kalmıştır.

Türk tesirleri, Hint hayatının bir çok safhalarında açıkça kendini belli eder. Bu tesirler, sanâyî, ticaret ve denizcilikte izlenebilir. Mimarî ve güzel san'atlarda Türk tesirleri geniş ve derindir. Kâğıt imâlâtında, ciltçilikte, cam, deri ve muhtelif kimya sanayiinde ve diğer san'at ve zanaatlarda Türk bilgi ve mahareti bugün bile besbellidir. Burada, Asya mimarisindeki *lotus* kubbe için çeşitli milletlerin iddialarının bulunduğunu söylemek yersiz olmayacaktır; fakat şu muhakkaktır ki, bu, ilk İslâm camilerinden Orta Asya'ya geçmiş ve sonra da Türkler ile Hindistan'a gelmiştir. Mozaikler için de durum aynıdır. Türkler bizim hayatımızın her safhasında, bütün çevremizde gördüğümüz gibi, tabii yalnız kültür bakımından değil, aynı zamanda idarî bakımdan da zengin bir şekilde müessir olmuşlardır. Hindistan'ın mülkî idaresi, ilk def'a Timur soyundan İmparatorlar tarafından kurulmuş olan temellere dayanır. Maratha Konfederasyonu bile Hindistan Timurîleri tarafından kurulmuş olan örneğe göre işledi.

Türklerin din felsefesi, ictimâî ve siyasî tefekkür sahasında Hindistan'a verdikleri, devre göre hiç de ehemmiyetsiz ve küçümsenecek şeyler değildir. Vahdaniyet, ictimâî adalet ve uhuvvet telâkileri, şu veya bu şekilde tesirini icra etmiştir. Şu muhakkaktır ki, İslâmiyet Hindistan'da Türkler sayesinde yayıldı. Bundan dolayı ben, Bizim müslümanlığımızın, Arap ve Farsdan ziyade Türk damgası taşıdığını ifade etmeğe mecburum.

Bu görüşü açmama müsaade edilirse, diyebilirim ki, bugün Hindistan'ın maddi hayatı ve tefekkürü üzerinde tesirlere sahip bulunan çağdaş Avrupa ve Amerika medeniyeti, bir dereceye kadar, tıpkı Ro-

malılara, Yunanlılara ve Araplara olduğu gibi Türklere de borçludur. Ve bu bakımdan, Hindistan Türklere, bilvasıta, bir defa daha borçludur. Bu şartlar altında işaret etmekle bahtiyarım ki, Türk-Hint münasebetleri hissi faktörlerin şekillendirdiği birtakım şeyler değildir. Bu münasebetlerin kökleri tarihin derinliklerindedir; ve Türkler ile Hintliler, tarihî ve kültürel bağlarla birbirlerine bağlıdırlar. Bunun için de ben, Türk-Hint dostane münasebetlerinin istikbalinin parlak olacağını ümit etmekteyim.